

HAKEMUS HARKINNANVARAISEN VALTIONOSUUDEN KOROTUKSESTA VUODELLE 2026

Humppilan kunta

1. Hakemus ja haettava määrä

Humppilan kunta hakee kuntien valtionosuuksista annetun lain mukaista harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta vuodelle 2026 yhteensä **800 000 euroa**. Haettava määrä vastaa noin **385 euroa asukasta kohden** kunnan vuoden 2025 lopun 2 079 asukkaan väestömäärällä laskettuna. Vuodelle 2026 haettava korotus on kertaluonteinen siirtymävaiheen rahoitus, jolla tuetaan vuonna 2025 päätettyjen rakenteellisten tasapainottamistoimien täysimääräistä toteutumista vuosina 2026–2027. Kunta ei lähtökohtaisesti rakenna vuosien 2027–2029 talouttaan uuden harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen varaan, vaan jatkaa talouden systemaattista tasapainottamista ja kustannustehokkuuden parantamista kaikessa toiminnassaan.

Haettava korotus perustuu kunnan vuoden 2025 tilinpäätöksen osoittamaan taloudelliseen asemaan, taseeseen kertyneen alijäämän määrään sekä kunnan vuosina 2025 ja 2026 toteuttamien talouden tasapainottamistoimenpiteiden kokonaisuuteen. Kunnan taseessa oli vuoden 2025 lopussa kertynyttä alijäämää 1 257 737 euroa eli 604,97 euroa asukasta kohden. Haettava 800 000 euron korotus vastaa noin 63,6 prosenttia kertyneestä alijäämästä.

Mikäli korotus myönnetään täysimääräisenä, kunnan katettavaksi jäisi noin 458 000 euroa aikaisemmilta vuosilta kertynyttä alijäämää. Kunnan omien, pysyvien talouden tasapainottamistoimenpiteiden arvioitu myönteinen vuosivaikutus on noin 600 000 euroa. Valtion harkinnanvarainen korotus ja kunnan omat toimenpiteet muodostaisivat siten uskottavan ja tasapainoisen kokonaisuuden, jonka avulla kertynyt alijäämä voitaisiin kattaa hallitusti kuntalain edellyttämässä määräajassa.

Hakusumma ei kata kunnan koko kertynyttä alijäämää eikä poista kunnan vastuuta talouden tasapainottamisesta. Korotus täydentäisi kunnan omia rakenteellisia uudistuksia ja mahdollistaisi niiden hallitun toimeenpanon ilman sellaisia lyhyen aikavälin lisäleikkauksia, jotka voisivat vaarantaa lakisääteisten palvelujen saatavuuden tai heikentää kunnan pitkän aikavälin elinvoimaa.

Humppilan kunta on käynnistänyt laajan ja määrätietoisen talouden tasapainottamisen sekä toteuttanut merkittäviä rakenteellisia uudistuksia. Kunnanvaltuusto hyväksyi syyskuussa 2025 talouden tasapainottamissuunnitelman vuosille 2025–2029. Suunnitelman toimeenpano aloitettiin välittömästi. Toimenpiteet kohdistuvat organisaatioon, henkilöstörakenteeseen, palveluverkkoon, tilojen käyttöön, hankintoihin, verotukseen, konsernirakenteeseen sekä hallinnon ja johtamisen toimintatapoihin.

Talouden tasapainottaminen on edennyt suunnitellusti. Sopeutustoimenpiteiden mittaluokka on kunnan noin 2 000 asukkaan väestöpohjaan ja talouden kokoon nähden erittäin merkittävä. Tehdyistä päätöksistä huolimatta kunnan taloudellinen asema on edelleen

erittäin haasteellinen. Pieni väestöpohja, väestön ikääntyminen, rakenteellisesti kapea verotulopohja, aikaisempien vuosien alijäämät, työllisyydenhoidon voimakkaasti kasvaneet kustannukset sekä kuntakonserniin liittyneet rakenteelliset ongelmat heikentävät kunnan taloudellista kantokykyä.

Harkinnanvaraisella valtionosuuden korotuksella ei korvattaisi tekemättömiä päätöksiä eikä lykättäisi välttämättömiä uudistuksia. Korotus tukisi jo hyväksytyn tasapainottamisohjelman toimeenpanoa, alijäämän hallittua kattamista sekä lakisääteisten palvelujen turvaamista tilanteessa, jossa kunnan omat talouden tasapainottamiskeinot on otettu laajasti käyttöön.

2. Kunnan taloudellinen tilanne

Vuoden 2025 tilinpäätöksessä kunnan tilikauden alijäämä oli 280 244 euroa. Taseeseen kertynyt alijäämä kasvoi 1 257 737 euroon, mikä vastaa 604,97 euroa asukasta kohden. Kertyneen alijäämän määrä on kunnan väestöpohjaan ja tulorahoitukseen suhteutettuna erittäin merkittävä ja kaventaa olennaisesti kunnan mahdollisuuksia vastata tulevien vuosien kustannuspaineisiin.

Vuoden 2025 talousarviossa tilikauden alijäämäksi arvioitiin 147 410 euroa, mutta toteutunut alijäämä oli 280 244 euroa. Alijäämä muodostui siten 132 834 euroa ennakoitua suuremmaksi.

Vuoden 2025 talous kehittyi kuitenkin olennaisesti parempaan suuntaan vuoteen 2024 verrattuna. Vuoden 2024 alijäämä oli 1 380 859 euroa, joten tilikauden alijäämä pieneni noin 1,10 miljoonaa euroa eli 79,7 prosenttia. Kehitys osoittaa, että kunnan toteuttamat talouden ohjauksen ja toiminnan uudistamisen toimet ovat parantaneet talouden suuntaa. Talous ei kuitenkaan ole vielä saavuttanut rakenteellista tasapainoa.

Kunnan vuosikate oli vuonna 2025 positiivinen, 144 669 euroa eli 69,59 euroa asukasta kohden. Talousarviossa vuosikatteeksi arvioitiin 240 920 euroa, joten vuosikate jäi 96 251 euroa eli 40,0 prosenttia talousarviota pienemmäksi.

Vuosikate kattoi vain 33,86 prosenttia suunnitelman mukaisista poistoista. Poistot olivat 427 246 euroa, kun talousarviossa niihin oli varauduttu 390 660 eurolla. Poistot ylittivät talousarvion 36 586 eurolla eli 9,4 prosentilla. Vuosikatteen jääminen selvästi poistotasoa alemmaksi osoittaa, ettei kunnan tulorahoitus vielä riitä kattamaan omaisuuden kulumista ja tulevia investointitarpeita kestäväällä tavalla.

Kunnan omavaraisuusaste oli vuoden 2025 lopussa 51,19 prosenttia. Kuntataloudessa hyvänä tavoitetasona pidetään noin 70 prosentin omavaraisuutta. Kunnan suhteellinen velkaantuneisuus oli 68,69 prosenttia, kun kuntasektorin keskimääräinen taso on noin 30 prosenttia. Tunnusluvut osoittavat, että kunnan vakavaraisuus, alijäämän sietokyky ja mahdollisuudet selviytyä sitoumuksistaan tulorahoituksella ovat edelleen heikot.

Kunnan lainakanta oli vuoden 2025 lopussa 3,965 miljoonaa euroa eli 1 907 euroa asukasta kohden. Kunta on alijäämäisestä tuloksesta huolimatta kyennyt hoitamaan rahoitusasemaansa vastuullisesti.

Vuonna 2025 kunnalle myönnettiin harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta 314 000 euroa. Korotuksesta huolimatta tilikausi päättyi 280 244 euroa alijäämäiseksi. Ilman harkinnanvaraista korotusta tilikauden alijäämä olisi ollut laskennallisesti noin 594 000 euroa.

Vuoden 2025 korotuksella oli siten ratkaiseva merkitys kunnan talouden heikkenemisen rajoittamisessa. Yhden vuoden korotus ei kuitenkaan riittänyt poistamaan aikaisempina vuosina muodostunutta rakenteellista epätasapainoa eikä kattamaan taseeseen kertynyttä alijäämää. Vuodelle 2026 haettava korotus on tarpeen, jotta vuoden 2025 aikana päätettyjen ja vuosina 2026–2027 täysimääräisesti toteutuvien rakenteellisten uudistusten vaikutukset ehtivät vahvistaa kunnan vuosikatetta.

3. Talousarvion toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Kunnan toimintatuotot toteutuivat vuonna 2025 talousarviota paremmin. Toimintatuottoja kertyi sisäiset erät mukaan lukien 2 059 126 euroa, kun talousarviossa niitä arvioitiin kertyvän 1 983 010 euroa. Toimintatuotot ylittivät talousarvion 76 116 eurolla eli 3,8 prosentilla. Parempaan toteumaan vaikuttivat erityisesti kotikuntakorvaukset, rakennusvalvonnan lupamaksut sekä sivistystoimen hankerahoitukset.

Toimintakulut olivat 8 114 011 euroa, kun talousarvio oli 7 890 320 euroa. Toimintakulut ylittivät talousarvion 223 691 eurolla eli 2,8 prosentilla. Merkittävin yksittäinen ylitys liittyi avustuksiin ja erityisesti työttömyysturvan kuntaosuuteen.

Henkilöstökulut toteutuivat erittäin lähellä talousarviota. Henkilöstökulut olivat 4 039 126 euroa, kun talousarvio oli 4 030 100 euroa. Ylitys oli 9 026 euroa eli vain 0,2 prosenttia. Henkilöstökulut myös vähenivät vuoteen 2024 verrattuna noin 14 000 euroa, vaikka vuoden 2025 virka- ja työehtosopimukseen sisältyi palkankorotuksia. Tämä osoittaa, että kunta on hallinnut suurinta yksittäistä menokokonaisuuttaan vastuullisesti.

Palvelujen ostot olivat sisäiset erät mukaan lukien 2 433 972 euroa, mikä ylitti talousarvion 16 132 eurolla eli 0,7 prosentilla. Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden menot puolestaan alittivat talousarvion 48 017 eurolla eli 9,0 prosentilla.

Avustuksiin käytettiin 385 332 euroa, kun talousarviossa niihin oli varattu 217 500 euroa. Avustusmenot ylittivät talousarvion 167 832 eurolla eli 77,2 prosentilla. Ylitys johtui pääosin työttömyysturvan kuntaosuuden ennakkoimattoman voimakkaasta kasvusta.

Muut toimintakulut olivat 771 448 euroa, mikä ylitti talousarvion 78 718 eurolla eli 11,4 prosentilla. Poikkeamaan sisältyivät muun muassa talousarvion noin 71 000 eurolla ylittäneet vuokratulot, jotka aiheutuivat pääosin kunnan omistamien vuokra-asuntoyhtiöiden tyhjästä asunnoista.

Toimintakate oli 6 054 886 euroa negatiivinen. Talousarviossa toimintakatteen arvioitiin olevan 5 907 310 euroa negatiivinen, joten toimintakate toteutui 147 576 euroa eli 2,5 prosenttia talousarviota heikompana.

Verotuloja kertyi 4 755 297 euroa, kun talousarviossa verotuloiksi arvioitiin 4 892 000 euroa. Verotulot jäivät talousarviosta 136 703 euroa eli 2,8 prosenttia. Poikkeama johtui pääosin kunnallisveron ennakoitua heikommasta kertymästä. Kunnan tuloveroa kertyi noin 3 706 630 euroa, mikä oli noin 138 370 euroa eli 3,6 prosenttia talousarviota vähemmän.

Valtionosuuksia kertyi 1 676 155 euroa, kun talousarviossa niitä arvioitiin kertyvän 1 317 610 euroa. Valtionosuudet ylittivät talousarvion 358 545 eurolla eli 27,2 prosentilla. Toteumaan sisältyi vuodelle 2025 myönnetty 314 000 euron harkinnanvarainen valtionosuuden korotus.

Rahoitustuotot ja -kulut toteutuivat yhteensä 170 517 euroa talousarviota heikommina. Keskeisenä syynä olivat vuokra-asuntoyhtiöiden talouden tervehdyttämiseen liittyneet alaskirjaukset. Kyse oli kertaluonteisista mutta välttämättömistä ratkaisuksista, joilla kunta käsitteli aikaisempina vuosina muodostuneet konserniriskit avoimesti ja vähensi tulevien vuosien taloudellisia vastuita.

4. Väestökehitys ja kunnan elinvoimanäkymät

Humppila on 2 079 asukkaan maaseutukunta. Asukasluku väheni vuonna 2025 yhteensä 17 henkilöllä eli noin 0,8 prosenttia. Väestöennusteen mukaan asukasluvun arvioidaan laskevan noin 2 030 asukkaaseen vuoteen 2030 mennessä ja noin 1 970 asukkaaseen vuoteen 2045 mennessä.

Väestörakenteessa ikääntyneiden osuus on suuri. Kunnan suurin ikäryhmä on 70–74-vuotiaat. Työikäisen väestön määrän arvioidaan laskevan vuoteen 2045 mennessä noin 1 060 henkilöstä hieman yli 1 010 henkilöön. Kehitys heikentää pitkällä aikavälillä kunnan huoltosuhdetta ja verotulopohjaa.

Kunnan mahdollisuudet sopeuttaa palvelurakennetta väestön vähenemiseen ovat rajalliset. Lakisääteiset palvelut on järjestettävä myös pienelle ja ikääntyvälle väestölle. Palvelutuotantoon liittyy merkittäviä kiinteitä kustannuksia, joita ei voida alentaa samassa suhteessa kuin asukasluku ja tulopohja vähenevät.

Väestökehitykseen liittyy kuitenkin myös myönteisiä näkymiä. Humppilassa syntyy edelleen lapsia, ja 0–14-vuotiaiden määrän ennakoitaan pysyvän poikkeuksellisen vakaana, noin 209–221 lapsen tasolla, aina vuoteen 2045 asti. Tämä luo perustaa kunnan tulevaisuuden elinvoimalle, mutta edellyttää samalla laadukkaiden varhaiskasvatus- ja perusopetuspalvelujen ylläpitämistä.

Kunta pyrkii aktiivisesti vahvistamaan lapsiperheiden mahdollisuuksia asua Humppilassa sekä säilyttämään kunnan houkuttelevana nykyisille ja uusille asukkaille. Laadukkaat lähipalvelut, yhtenäiskoulu, varhaiskasvatus, hyvät liikenneyhteydet ja luonnonläheinen asumisympäristö ovat tässä työssä keskeisiä vetovoimatekijöitä.

Forssan seudulla tehtävät merkittävät panostukset elinvoiman, yritystoiminnan, energiaratkaisujen ja työllisyyden vahvistamiseen parantavat koko seudun kilpailukykyä. Seudullisten investointien, yritystoiminnan kasvun ja uusien työpaikkojen arvioidaan vahvistavan myös Humppilan vetovoimaa ja luovan edellytyksiä myönteisemmälle asukaskehitykselle tulevina vuosina.

Myönteisten kehitysnäkymien taloudelliset vaikutukset toteutuvat kuitenkin vähitellen. Palvelujen järjestämiseen, ikääntymiseen, työllisyydenhoitoon ja aikaisempien vuosien alijäämiin liittyvät kustannukset rasittavat kunnan taloutta välittömästi.

5. Työllisyyspalvelu-uudistuksen taloudelliset vaikutukset

Työllisyyspalvelujen järjestämisvastuun siirtyminen kunnille 1.1.2025 sekä yleisen työmarkkinatilanteen heikentyminen ovat kasvattaneet Humppilan kunnan kustannuksia merkittävästi. Humppila toimii osana TyöHämeen työllisyysaluetta, jonka vastuukuntana toimii Hämeenlinna.

TyöHämeen varsinainen palvelutuotanto toteutui sille osoitettujen valtionosuuksien puitteissa. Palvelujen käynnistäminen, asiakkaiden palvelu ja oman toiminnan kustannusohjaus onnistuivat suunnitellusti. Humppilan kunnantalolla tarjottiin paikallista lähipalvelua, ja vuoden aikana käyttöön otettiin viikoittainen non-stop-palvelu.

Työttömyysturvan kuntaosuudet sen sijaan ylittivät talousarvion erittäin voimakkaasti. Kuntaosuuksiin oli talousarviossa varattu 120 000 euroa, mutta toteutuneet menot olivat noin 295 000 euroa. Talousarvio ylittyi noin 175 000 eurolla. Toteutuneet kustannukset olivat noin 145,8 prosenttia talousarvioon varattua määrärahaa suuremmat eli lähes 2,5-kertaiset alkuperäiseen arvioon nähden.

Kyse on kunnan kokoon nähden erittäin merkittävästä menolisäyksestä. Ylitys vastaa noin 84 euroa jokaista humppilalaista kohden. Kustannusten kasvu liittyi yleisen työmarkkinatilanteen heikkenemiseen, pitkäkestoisen työttömyyden kasvuun ja kuntaosuuksien uusiin määräytymisperusteisiin. Näihin tekijöihin kunnalla on vain rajalliset vaikutusmahdollisuudet lyhyellä aikavälillä.

Humppilan kunta ei ole kuitenkaan tyytynyt seuraamaan kustannusten kasvua passiivisesti. Kunta on kehittänyt työllisyyspalveluja aktiivisesti ja ennakoivasti yhteistyössä TyöHämeen, Forssan seudun kuntien, yritysten, oppilaitosten ja muiden sidosryhmien kanssa. Painopisteinä ovat paikallisen lähipalvelun saavutettavuus, yritys yhteistyö, varhainen palveluohjaus, pitkäaikaistyöttömyyden ehkäiseminen sekä asiakkaiden yksilöllinen tukeminen.

Kunnassa on vahvaa työpolitiikan ja työllisyyspalvelujen asiantuntemusta. Kunnanjohtajan tausta työ- ja elinkeinoministeriön virkamiehenä ja työpolitiikan asiantuntijana sekä toiminta työllisyyden edistämisen valtakunnallisen neuvottelukunnan alaisen kuntajaoston

puheenjohtajana antavat vahvat edellytykset kehittää koko seudun työllisyyspalveluja strategisesti, taloudellisesti kestävästi ja työllisyyttä vahvistavalla tavalla.

Kunnan tavoitteena on rakentaa toimintamalleja, joiden avulla työttömyysjaksoja voidaan lyhentää, pitkäaikaistyöttömyyttä ehkäistä sekä työnhakijat ja yritysten työvoimatarpeet kohdentaa nykyistä tehokkaammin. Aktiivisten työllisyystoimien taloudelliset hyödyt realisoituvat kuitenkin viiveellä. Pieni kunta joutuu kantamaan huomattavan lyhyen aikavälin rahoitusriskin ennen kuin kehittämistoimien vaikutukset näkyvät työttömyysturvan kuntaosuuksien vähenemisenä.

6. Talouden tasapainottaminen ja kunnan toteuttamat toimenpiteet

Kunta käynnisti keväällä 2025 taloutensa kokonaisvaltaisen arvioinnin. Valtuusto hyväksyi talouden tasapainottamissuunnitelman vuosille 2025–2029 syyskuussa 2025, minkä jälkeen kunta toteutti yhteistoimintaneuvottelut ja käynnisti organisaatio- ja henkilöstörakenteen uudistamisen.

Vuoden 2026 alussa otettiin käyttöön uusi ja aiempaa kevyempi organisaatorakenne, joka vastaa paremmin kunnan kokoa. Kaksi osastopäällikön virkaa lakkautettiin, ja henkilöstörakenteen muutosten vuosittaiseksi säästöksi arvioidaan noin 150 000 euroa vuodesta 2027 lähtien (vuonna 2026 säästö on noin 80 000 euroa).

Yhden päiväkotikiinteistön käytöstä poistamisen arvioidaan vähentävän kustannuksia noin 25 000 euroa vuonna 2026 ja pysyvästi noin 50 000 euroa vuodesta 2027 alkaen. Määräaikaisten palvelussuhteiden kriittisen tarkastelun ja henkilöstörakenteen hallitun sopeuttamisen arvioidaan tuottavan lisäksi noin 100 000 euron säästöt vuonna 2026.

IT-palvelujen järjestämistavan muuttamisen ja työterveyshuollon sopimuksen tarkistamisen arvioidaan vähentävän kustannuksia yhteensä noin 30 000 euroa vuonna 2026.

Monitoimilaitesopimusten uudistamisesta tavoitellaan noin 20 000 euron vuotuista säästöä.

Kunta lopetti vuoden 2026 alusta lähtien vuokrien maksamisen omistamilleen taloyhtiöille, minkä arvioidaan vähentävän menoja noin 90 000 euroa vuodessa.

Valtuusto päätti lisäksi korottaa vuoden 2026 tuloveroprosenttia 0,5 prosenttiyksiköllä. Veronkorotuksen arvioidaan vahvistavan vuosikatetta noin 200 000 eurolla vuodessa. Kunta on siis käyttänyt myös tulopohjaa vahvistavaa keinoa, vaikka verotuksen kiristäminen vaikuttaa suoraan kuntalaisiin ja kunnan kilpailukykyyn.

Päätettyjen taloutta vahvistavien toimenpiteiden kokonaisvaikutus on noin 640 000 euroa vuositasolla. Toimenpiteiden mittaluokka osoittaa, että kunta on sitoutunut talouden tasapainottamiseen ja tehnyt taloudellisen kantokykynsä rajoissa poikkeuksellisen merkittäviä ratkaisuja. Harkinnanvaraisella korotuksella ei siten korvattaisi kunnan omia toimenpiteitä, vaan mahdollistettaisiin niiden hallittu toteuttaminen ja täysimääräisten vaikutusten saavuttaminen.

7. Tekoälyn hyödyntäminen osana talouden tasapainottamista ja uudenlaista kuntajohtamista

Humppila uudistaa talouden tasapainottamisen yhteydessä myös johtamisen, valmistelun ja hallinnon toimintatapoja. Kunta rakentaa uudenlaista kuntajohtamisen mallia, jossa tekoälyä ja digitalisaatiota hyödynnetään järjestelmällisesti päätöksenteon valmistelussa, talouden seurannassa, tiedolla johtamisessa, asiakirjatyössä, prosessien kehittämisessä ja henkilöstön työn tukemisessa.

Tekoälyn hyödyntäminen on erityisen tärkeää pienessä kunnassa, jossa käytettävissä olevat henkilöstöresurssit ovat rajalliset, mutta lakisääteiset valmistelu-, raportointi- ja palvelutehtävät vastaavat pitkälti suurempien kuntien velvoitteita. Tekoälyn hyödyntäminen ei ole Humppilassa itseisarvo, vaan väline kunnan perustehtävän toteuttamiseksi. Tekoälyn avulla kunta tehostaa valmistelua, tiedon käsittelyä ja hallinnollisia prosesseja, jotta rajallisia henkilöstöresursseja voidaan kohdentaa entistä enemmän kuntalaisten palveluihin ja hyvinvoinnin edistämiseen. Näin kunta pyrkii turvaamaan laadukkaat varhaiskasvatus-, opetus-, liikunta-, kulttuuri- ja nuorisopalvelut sekä säilyttämään kuntalaisten lähellä olevat palvelut myös taloudellisesti haastavassa tilanteessa. Tekoäly tukee siten talouden tasapainottamista tavalla, joka vahvistaa kunnan kykyä toteuttaa perustehtävänsä ihmisten arjen, hyvinvoinnin ja elinvoiman edistäjänä.

Humppila kuuluu tekoälyn suunnitelmallisen hyödyntämisen edelläkävijöihin suomalaisessa kuntakentässä. Tavoitteena ei ole toteuttaa irrallisia teknologiakokeiluja, vaan liittää tekoälyn hyödyntäminen osaksi talouden tasapainottamista, hallinnon tuottavuuden parantamista ja uudenlaista kuntajohtamista.

Tekoäly ei korvaa kunnan vastuullista päätöksentekoa eikä poista rakenteellisia taloushaasteita. Se tarjoaa kuitenkin mahdollisuuden uudistaa toimintaa tilanteessa, jossa palvelut on turvattava aiempaa pienemmillä resursseilla. Kunta osoittaa näin etsivänsä aktiivisesti uudenlaisia keinoja taloutensa vahvistamiseen eikä perusta tulevaisuuttaan yksinomaan ulkopuolisen rahoituksen varaan.

8. Kuntakonsernin tervehdyttäminen ja omistajapoliittiset ratkaisut

Kunnan taloudellista asemaa ovat heikentäneet myös kuntakonserniin liittyneet rakenteelliset haasteet. Erityisesti vuokra-asuntokannan kysynnän ja tarjonnan epätasapaino, alhaiset käyttöasteet, kiinteistöjen korjaustarpeet ja yhtiöiden heikko tulorahoitus ovat edellyttäneet merkittäviä omistajapoliittisia ratkaisuja.

Kunta toteutti vuonna 2025 vuokra-asuntoyhtiöiden talouden tervehdyttämisohjelman. Ohjelman tavoitteena oli sopeuttaa asuntokanta todelliseen kysyntään, selkeyttää konsernirakennetta ja vähentää kunnan jatkuvaa rahoitusvastuuta suhteessa taloudellisesti kestävämpiin yhtiöihin.

Humppilan Rivitalot Oy:n toimintaa ei katsottu enää toiminnallisesti tai taloudellisesti elinkelpoiseksi, ja yhtiötä koskevat lopettamistoimet käynnistettiin. Asunto Oy Humppilan Kaartokallion osalta päätettiin asumiskäytön päättämiseen tähtäävistä toimista. Yhtiöt päätettiin purkaa ja poistaa konsernirakenteesta.

Järjestelyjen yhteydessä Humppilan Rivitalot Oy:hyn liittyviä eriä alaskirjattiin 107 024 euroa ja Asunto Oy Humppilan Kaartokallioon liittyviä eriä 82 255 euroa. Alaskirjauksia tehtiin yhteensä 189 279 euroa.

Alaskirjaukset heikensivät vuoden 2025 tulosta, mutta niiden avulla aikaisempien vuosien taloudelliset riskit tunnistettiin ja käsiteltiin avoimesti. Kyse ei ollut toiminnan hallitsemattomasta menojen kasvusta, vaan välttämättömistä omistajapoliittisista ratkaisuista, joilla vähennettiin kunnan tulevia taloudellisia velvoitteita.

Vuokra-asuntoyhtiöiden tilanteeseen liittyi vuonna 2025 lisäksi noin 71 000 euroa talousarvion ylittäneitä vuokratulujia. Vuoden 2026 aikana näiden vuokrien maksamisesta luovutaan, minkä arvioidaan pienentävän kunnan menoja noin 90 000 euroa vuodessa.

Tervehdyttämisohjelman seurauksena kunnan tulevat taloudelliset velvoitteet ja riskit suhteessa heikoimmin kannattaviin vuokra-asuntoyhtiöihin vähenevät olennaisesti. Toimenpiteet vahvistavat konsernin läpinäkyvyyttä, pienentävät jatkuvan rahoittamisen tarvetta ja vapauttavat tulevana vuosina resursseja lakisääteisten palvelujen järjestämiseen.

Kunta on lisäksi vahvistanut konsernijohtamista ja omistajaohjausta. Konserniasiat käsitellään järjestelmällisesti kunnanhallituksen kokouksissa, ja yhtiöiden edustajat raportoivat säännöllisesti yhtiöiden taloudesta, toiminnasta ja riskeistä.

9. Tulevaisuuteen tähtäävät konserni- ja elinvoimainvestoinnit

Samanaikaisesti vuokra-asuntoyhtiöiden tervehdyttämisen kanssa konsernin muissa yhtiöissä ja kunnan elinvoimatyössä edistetään tulevaisuuteen tähtääviä energia- ja elinkeinoelämäinvestointeja. Tavoitteena on parantaa yritysten toimintaedellytyksiä, mahdollistaa uusien työpaikkojen syntyminen ja vahvistaa kunnan verotulopohjaa pitkällä aikavälillä.

Puolimatkan yritysalueen infrastruktuurin, saavutettavuuden ja valtatie 2 liittymäratkaisun kehittäminen on kunnan keskeinen elinvoimahanke. Vuonna 2025 alueelta myytiin yksi yritystontti ja aloitettiin neuvottelut toisesta tonttikaupasta. Liittymäratkaisu on etenemässä toteutusvaiheeseen.

Energiatoimialalla konsernin tavoitteena on turvata paikallinen ja toimiva lämmöntuotanto sekä kehittää tuotantorakennetta taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Energia-alan investoinnit ja vihreän siirtymän mahdollisuudet ovat keskeinen osa kunnan pitkän aikavälin elinvoimapolitiikkaa.

Investointien taloudelliset vaikutukset toteutuvat usean vuoden aikana. Niiden tavoitteena on kuitenkin vahvistaa konsernin tulonmuodostusta, lisätä yritystoimintaa, kasvattaa työpaikkojen määrää ja vähentää kunnan taloudellista haavoittuvuutta.

Kunnan omistajapolitiikassa yhdistyvät siten vastuullinen riskien vähentäminen, heikosti kannattavien rakenteiden tervehdyttäminen sekä tulevaisuuden tulopohjaa vahvistavat energia- ja elinkeinoelämäinvestoinnit.

10. Hakusumman tarkempi perustelu ja vaikutus alijäämän kattamiseen

Haettava 800 000 euron korotus on mitoitettu suhteessa kunnan kertyneeseen alijäämään, taloudelliseen kantokykyyn ja jo päätettyihin omiin tasapainottamistoimiin.

Vuoden 2025 lopussa kunnan taseessa oli kertynyttä alijäämää 1 257 737 euroa. Haettava korotus kattaisi tästä noin 63,6 prosenttia. Korotuksen jälkeen katettavaksi jäisi noin 457 700 euroa.

Kunta on päättänyt omista taloutta vahvistavista toimenpiteistä, joiden vuotuiseksi kokonaisvaikutukseksi arvioidaan vähintään 600 000 euroa. Humppila on sitoutunut pitkäjänteiseen talouden tasapainottamiseen, eikä talouden tervehdyttämistä tarkastella yksittäisenä ohjelmana vaan pysyvänä osana kunnan johtamista. Kunta jatkaa suunnittelukaudella systemaattisesti palvelujen, organisaation, hankintojen, tilojen käytön, konsernirakenteen ja toimintaprosessien arviointia tavoitteena parantaa kustannustehokkuutta ja vahvistaa talouden kestävyyttä. Tavoitteena on, että kunnan toiminta on tulevana vuosina nykyistä tuottavampaa ja kustannustehokkaampaa sekä että taloutta vahvistavia vaikutuksia syntyy myös jo päätettyjen toimenpiteiden lisäksi. Tämä osoittaa kunnan sitoutumisen jatkuvaan uudistumiseen ja vastuulliseen taloudenpitoon myös valtion tuen myöntämisen jälkeen.

Hakusumman mitoitus perustuu siten vastuunjakoon, jossa valtio osallistuu aikaisempina vuosina muodostuneen rakenteellisen alijäämän hallintaan, mutta kunta vastaa edelleen merkittävästä osasta taloutensa vakauttamista omilla pysyvillä säästöillä, tulopohjan vahvistamisella ja rakenteellisilla uudistuksilla.

800 000 euron hakusumma vastaa noin 385 euroa asukasta kohden. Kunnan oma noin 640 000 euron vuotuinen tasapainottamiskokonaisuus puolestaan vastaa noin 308 euroa asukasta kohden. Yhteensä tarkasteltuna kunnan omien toimien ja haettavan valtionosuuden vaikutus on mittava, mutta perusteltu suhteessa asukasta kohden laskettuun 605 euron kertyneeseen alijäämään, heikkoon tulorahoitukseen ja kunnan rakenteellisiin haasteisiin.

Hakusumma on myös perusteltu suhteessa vuoden 2025 toteutuneisiin poikkeamiin. Työttömyysturvan kuntaosuuksien noin 175 000 euron talousarvioylitys, verotulojen noin 137 000 euron alitus sekä vuokra-asuntoyhtiöiden noin 189 000 euron alaskirjaukset muodostivat yhteensä noin 501 000 euron taloudellisen rasituksen. Näiden lisäksi vuoden 2025 tilikausi jäi

280 244 euroa alijäämäiseksi siitä huolimatta, että kunta sai 314 000 euroa harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta.

Haettava korotus ei ole tarkoitettu kunnan tavanomaisen vuosittaisen toiminnan rahoittamiseen eikä pysyvän menotason ylläpitämiseen. Sen tarkoituksena on mahdollistaa siirtymävaihe, jonka aikana jo päätettyjen pysyvien tasapainottamistoimenpiteiden vaikutukset realisoituvat täysimääräisesti.

Korotus ehkäisisi tarvetta sellaisiin äkillisiin lisäleikkauksiin, jotka voisivat heikentää lasten ja perheiden palveluja, kunnan elinvoimaa sekä mahdollisuuksia houkutella uusia asukkaita, yrityksiä ja investointeja. Näin harkinnanvarainen korotus tukisi paitsi alijäämän kattamista myös kunnan pitkän aikavälin taloudellista kestävyyttä.

11. Perustelut harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen myöntämiselle

Harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen myöntämiselle on Humppilan kunnan tapauksessa vahvat perusteet. Kunnan taloutta rasittavat samanaikaisesti useat pitkävaikutteiset ja rakenteelliset tekijät.

Kunnalla on 1,26 miljoonan euron kertynyt alijäämä, joka vastaa 605 euroa asukasta kohden. Omavaraisuusaste on 51,19 prosenttia ja suhteellinen velkaantuneisuus 68,69 prosenttia. Vuosikate kattaa vain noin kolmanneksen poistoista, joten tulorahoitus ei vielä riitä omaisuuden kulumisen ja tulevien investointitarpeiden kattamiseen.

Kunnan asukasluku vähenee, väestö ikääntyy ja työikäisen väestön määrä pienenee. Tämä heikentää verotulopohjaa, vaikka lakisääteiset palvelut ja niiden järjestämiseen liittyvät kiinteät kustannukset on edelleen turvattava. Verotulot jäivät vuonna 2025 talousarviosta noin 136 700 euroa eli 2,8 prosenttia.

Työllisyyspalvelu-uudistuksen yhteydessä työttömyysturvan kuntaosuudet kasvoivat noin 295 000 euroon. Kustannukset ylittivät 120 000 euron talousarviomäärärahan noin 175 000 eurolla eli 145,8 prosentilla. Kyse on kustannuksista, joihin kunta voi vaikuttaa vain rajallisesti lyhyellä aikavälillä.

Vuokra-asuntoyhtiöiden vuonna 2025 toteutettuun talouden tervehdyttämisohjelmaan liittyneet noin 189 000 euron alaskirjaukset heikensivät tilikauden tulosta. Toimenpiteet olivat kuitenkin välttämättömiä konsernin tulevien riskien ja kunnan taloudellisten vastuiden vähentämiseksi.

Kunta on jo toteuttanut taloudellisen kantokykynsä rajoissa laajan sopeutusohjelman. Organisaatiota ja henkilöstörakennetta kevennetään, tilankäyttöä tehostetaan, hankintoja ja sopimuksia uudistetaan, veroprosenttia on korotettu ja vuokra-asuntoyhtiöiden talous on tervehdytetty. Päätettyjen toimenpiteiden arvioitu vaikutus on noin 600 000 euroa vuodessa.

Kunta on lisäksi vähentänyt lainakantaansa 225 000 eurolla, pitänyt henkilöstökulut lähes talousarvion mukaisina sekä vahvistanut talouden seurantaa, sisäistä valvontaa, tiedolla johtamista ja konserniohjausta.

Vuodelle 2026 haettava korotus muodostaisi sillan tilanteeseen, jossa vuonna 2025 päätettyjen ja vuosina 2026–2027 täysimääräisesti realisoituvien sopeutustoimenpiteiden vaikutukset ehtivät vahvistaa kunnan vuosikatetta ja mahdollistaa alijäämän hallitun kattamisen.

Ilman lisärahoitusta kunta joutuisi kattamaan aikaisempien vuosien rakenteellisen alijäämän samanaikaisesti, kun työllisyydenhoidon kustannukset ovat kasvaneet, verotulot ovat jääneet talousarviosta ja asuntoyhtiöiden tervehdyttämisen kertaluonteiset kustannukset ovat rasittaneet tulosta.

Tämä voisi johtaa lyhyellä aikavälillä lisäleikkauksiin palveluissa ja elinvoimainvestoinneissa tavalla, joka heikentäisi kunnan pitkän aikavälin taloudellista kantokykyä. Tällainen kehitys ei olisi kunnan eikä valtion kokonaisedun mukaista.

12. Yhteenveto

Humppilan kunta hakee vuodelle 2026 harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta yhteensä **800 000 euroa**.

Kunnan taloudelliset haasteet eivät johdu yksittäisestä poikkeamasta tai tekemättömistä päätöksistä. Ne ovat seurausta pienen väestöpohjan, väestön ikääntymisen, verotulopohjan heikkouden, aikaisempien vuosien alijäämien, työllisyydenhoidon nopeasti kasvaneiden kustannusten sekä kuntakonsernin aikaisempien rakenteellisten ongelmien yhteisvaikutuksesta.

Humppilan kunta on tehnyt oman osuutensa talouden tervehdyttämisessä. Kunta on hyväksynyt vuosille 2025–2029 ulottuvan talouden tasapainottamissuunnitelman, toteuttanut yhteistoimintaneuvottelut, keventänyt organisaatorakennetta, lakkauttanut virkoja, tehostanut tilankäyttöä, uudistanut hankintoja ja sopimuksia, korottanut tuloveroprosenttia sekä toteuttanut vuokra-asuntoyhtiöiden talouden tervehdyttämisohjelman.

Päätettyjen taloutta vahvistavien toimenpiteiden vaikutukseksi arvioidaan noin 600 000 euroa vuodessa. Toimenpiteiden mittaluokka on huomattava suhteessa kunnan 2 079 asukkaan väestöpohjaan, noin 8,1 miljoonan euron toimintamenoihin ja 1,26 miljoonan euron kertyneeseen alijäämään.

Kunta on samalla kehittänyt aktiivisesti työllisyydenhoitoa, vahvistanut konserniohjausta, edistänyt energia- ja elinkeinoelämäinvestointeja sekä rakentanut tekoälyä hyödyntävää uudenlaista kuntajohtamisen mallia. Humppila ei hae valtion tukea korvaamaan tekemättömiä päätöksiä, vaan vahvistamaan jo toteutetun poikkeuksellisen laajan uudistus- ja tasapainottamistyön onnistumista.

Haettava 800 000 euron korotus kattaisi noin 63,6 prosenttia taseeseen kertyneestä alijäämästä. Korotuksen jälkeen kunnan omilla toimilla katettavaksi jäisi noin 458 000 euroa. Kunnan päättämien tasapainottamistoimien arvioitu vuosivaikutus on noin 600 000 euroa, joten hakusumma ja kunnan omat toimet muodostavat realistisen kokonaisuuden alijäämän kattamiseksi.

Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus on tarpeellinen, jotta kunta pystyy toteuttamaan hyväksytyn tasapainottamisohjelman hallitusti, kattamaan kertyneen alijäämän kuntalain edellyttämässä aikataulussa ja turvaamaan lakisääteiset palvelut talouden sopeutuskauden aikana.

Korotus ehkäisisi myös tarvetta sellaisiin lyhyen aikavälin lisäleikkauksiin, jotka vaarantaisivat kunnan palvelukyvyyn, lasten ja perheiden palvelut, elinvoiman vahvistamisen sekä tulevaisuuden verotulopohjaa tukevat kehittämistoimet.

Humppilan kunta pyytää valtiovarainministeriötä ottamaan päätöksenteossaan huomioon kunnan poikkeuksellisen haastavan taloudellisen tilanteen, 1,26 miljoonan euron kertyneen alijäämän, heikon tulorahoituksen, väestörakenteen muutoksen, työllisyyspalvelu-uudistuksesta aiheutuneet ennakoimattomat kustannukset, konsernin tervehdyttämisestä aiheutuneet kertaluonteiset menot sekä kunnan jo toteuttamat ja päättämät merkittävät talouden tasapainottamistoimet.

Harkinnanvaraisella valtionosuuden korotuksella ei rahoitettaisi entisen toiminnan jatkamista muuttumattomana. Korotuksella tuettaisiin kunnan siirtymistä rakenteellisesti tasapainoiseen, tuottavampaan ja pitkällä aikavälillä kestävään toimintamalliin.